

Entrevista

Lourdes Sánchez Rodrigo.

«El català forma part d'un món, d'una cultura»

Eulàlia Torras-Oliveras
Universitat Autònoma de Barcelona
eulalia.torras@uab.cat

Anna Tudela-Isanta
Open University
anna.tudela-isanta@open.ac.uk

Data de l'entrevista: 12 d'abril de 2024

Lourdes Sánchez Rodrigo (Madrid, 1960) és professora titular de Filologia Catalana a la Universitat de Granada. Es va doctorar a la mateixa universitat, amb la tesi *La prosa poètica de Santiago Rusiñol en la literatura espanyola* (1990). És especialista en modernisme i literatura contemporània i ha investigat l'obra de Víctor Balaguer, Joan Vinyoli i Maria Mercè Marçal. També ha fet alguna incursió en la literatura medieval i l'obra d'Ausiàs March. Ha estudiat les relacions entre la literatura catalana i la societat andalusa, ha impulsat aquestes relacions i ha promogut l'estudi del català des de la seva posició a la universitat. Compta amb més de trenta-cinc anys d'experiència com a professora de llengua i literatura catalanes, i és la responsable acadèmica dels estudis de català de la Universitat de Granada.

R (Reserclle). Bon dia, Lourdes. Et voldriem demanar en primer lloc com et vas començar a interessar pel català. Ens sembla que no tens orígens catalanoparlants ni família catalanoparlant, oi?

L (Lourdes). Bé, sí que tinc orígens catalans, perquè el meu pare era de Lleida. Tota la seva família n'era, però després de la Guerra Civil es van traslladar a Madrid. El meu pare tenia coneixements de català i quan eren petits estiuejaven a Vilanova i la Geltrú, però va estudiar a Madrid i va rebre l'educació en castellà. L'educació que jo vaig rebre a casa va ser en castellà, ja que la meua mare és de Madrid i la família materna, també.

Ens vam traslladar a Granada perquè el meu pare era catedràtic d'institut i va aconseguir una plaça aquí. Veníem de Burgos, on vaig passar la infantesa. El meu pare va triar Granada pensant en el futur universitari dels seus sis fills, ja que a principis dels anys setanta no hi havia universitat a Burgos. Així que tota la família, tots vuit, ens vam traslladar a Granada, i ara ja em considero granadina perquè fa més de quaranta anys que hi visc, tot i mantenir les meves arrels a Madrid i a Castella.

Vam fer-nos granadins, però encara ens diuen que no som de Granada, que no som andalusos. És clar, arribes a una ciutat amb onze anys i ja estàs formada lingüísticament. I després, em dedico al català. De tota manera, jo em considero granadina, vaig començar aquí a estudiar català, quan feia Romàniques, i la carrera la vaig fer aquí.

R. Dius que vas començar a estudiar aquí, durant la carrera. El teu pare no et va parlar mai en català?

L. No ho recordo gaire. Bé, ell sí que parlava català i la seva família, també. Podia llegir-lo i parlar-lo, però la seva educació era madrilenya, castellana. De totes maneres, jo vaig començar a estudiar català aquí perquè eren una llengua i una literatura que m'interessaven, una llengua bastant desconeguda per a mi com a estudiant. Hi tenia un interès filològic i un interès personal per la família d'origen, per la qual cosa tampoc no em resultava gaire allunyada de la meva educació: a casa meva hi havia llibres en català, el meu pare comprava *La Vanguardia* cada dia... És a dir, hi havia un contacte, no un contacte pregon, però sí almenys un coneixement de la qüestió catalana, de la cultura catalana.

Vaig triar l'assignatura de català pensant que seria interessant i també per la meva mitja família d'origen català. M'agradava molt, i vaig començar a fer recerca sobre escriptors catalans. Vaig fer la tesina, que seria l'equivalent dels treballs de fi de grau, i al cap de tres o quatre anys (el curs 1986-1987) va sortir una plaça de professor encarregat de català i, amb els vint i pocs anys que tenia, vaig pensar que no hi perdria res presentant-m'hi: tenia les assignatures que es valoraven, la tesina feta, llegida i aprovada, i un petit article en una revista sobre Salvador Espriu, és a dir, un *curriculum vitae* curtet, però vaig intentar-ho i la plaça em va correspondre a mi.

I després hi ha hagut tota una evolució, és a dir, passar temporades a Catalunya, fer cursos, preparar-me millor, fer una tesi doctoral i prendre possessió com a professora titular de Filologia Catalana. En total, la meva carrera acadèmica és molt llarga, són més de trenta-cinc anys. Des d'aquells inicis fins ara, que ja pràcticament estic a la frontera de la jubilació.

R. Com recordes el teu procés d'aprenentatge del català des del punt de vista comunicatiu, d'aprendre a parlar la llengua i a escriure-la?

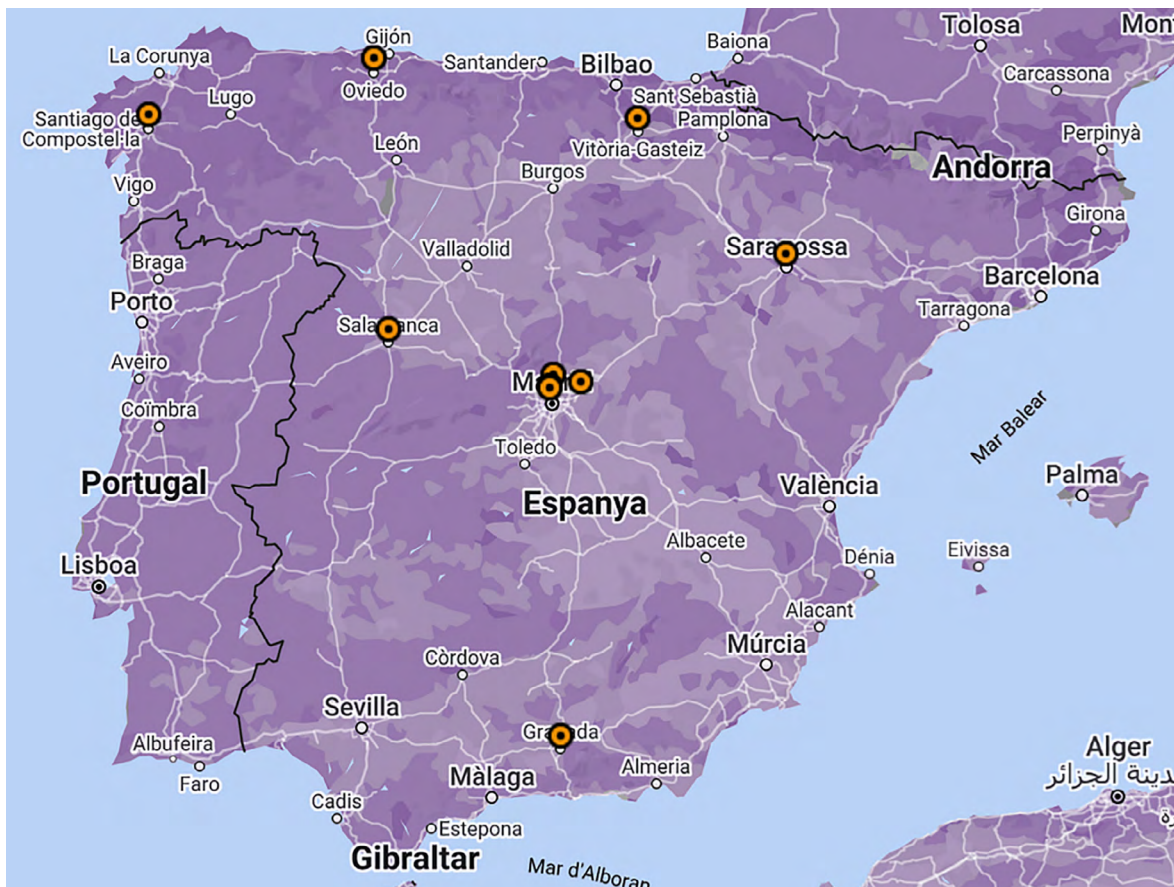
L. Vaig tenir una molt bona professora de català, Luisa Trias Folch, catalanoparlant i catalana d'origen (cosina del polític Xavier Trias), que em va ensenyar la llengua, i és qui va veure que jo hi tenia interès i, per tant, em va empenyer una mica a seguir amb els estudis de català i em va dirigir la tesina sobre Guerau de Liost. Així vaig començar a dedicar-me a la cultura catalana, sobretot a la literatura. Jo estic més especialitzada en literatura, però per les necessitats docents de la mateixa universitat m'he encarregat també de l'ensenyament de la llengua. En aquest sentit, vaig continuar estudiant i preparant-me sobretot per a les classes de llengua, encara que també per a les de literatura.

R. A Granada hi havia tradició en els estudis de català?

L. Sí, hi ha una tradició de molts anys enrere. Oficialment, els estudis de català havien començat l'any 1963, impulsats pel catedràtic de Filologia Romànica Manuel Alvar, amb una professora d'origen català, Montserrat Rubió (neta del doctor Rubió). Però jo he vist un butlletí de l'Estat de l'any 1943 o 1946 en què apareix la relació d'assignatures de la Facultat de Filosofia i Lletres, i a Filologia Romànica hi apareix una Filologia Catalana. No sé exactament si s'havia impartit l'assignatura des de llavors, però tinc constància que hi ha hagut una presència oficial dels estudis des d'aquell moment. Després de Rubió va continuar Luisa Trias, i després jo. És a dir, hi ha una llarga tradició, sobretot de professores dones.

Jo he passat molts anys sola en l'àrea de coneixement, però sempre amb el suport del Departament de Filologia Romànica. Inicialment, estava dins d'aquest departament, però després es va dividir en diferents àrees de coneixement, com Filologia Catalana, Italiana, Francesa, etc.

Imatge 1. Mapa dels lectorats de català de l'Institut Ramon Llull a l'Estat espanyol

Font: https://www.llull.cat/catala/aprendre_catala/mapa_llengua.cfm

A partir del Pla Bolonya, la Universitat de Granada (UGR) va signar un conveni amb l'Institut Ramon Llull, i des de llavors hem tingut professors visitants enviats per l'Institut. Així s'ampliava la càrrega d'assignatures i la càrrega docent. Ara tenim dos professors visitants, un a temps complet i un altre per mig any, per cobrir les necessitats docents tant a la Facultat de Filosofia i Lletres com a la de Traducció i Interpretació, que també es va interessar pel català. L'objectiu és tenir els dos professors visitants per a cursos sencers, o sigui amb 24 crèdits cadascun.

R. Saps si altres universitats espanyoles tenen una història semblant?

L. Cada cas és diferent. A Granada, la tradició s'ha mantingut gràcies a l'esforç de diversos professors i el suport de l'Institut Ramon Llull. Pel que jo sé, la història varia molt. De tant en tant, els professors de català de fora del territori lingüístic ens veiem i compartim experiències, així que tinc certa informació, però no detallada, sobre cada universitat. A Andalusia, per exemple, fins fa poc només Granada tenia estudis de català. Ara, la Universitat de Sevilla ha començat a oferir una assignatura de català des del curs passat (2022-2023). A Madrid, l'ensenyament del català té una llarga tradició, amb el Centre Blanquerna i la Complutense, amb la seva Àrea de Filologia Catalana, que ofereixen classes de català des de fa molts anys. A la Complutense, per exemple, s'hi fan classes de català des de fa més de quaranta anys. Santiago de Compostel·la i Salamanca també tenen una llarga història. Tant el professor de la Complutense com la professora de català de Santiago de Compostel·la s'han jubilat fa poc (Imatge 1).

R. A part de les universitats, hi ha altres institucions a Granada que ofereixen ensenyament de català?

L. Sí, hi ha un curs de català al Centre de Llengües Modernes, que és mig privat i mig universitari. També fan classes de català en línia. Fa uns anys, l'Escola Oficial d'Idiomes va mostrar interès per oferir-ne, però no va arribar a bon port, no vam concretar res.

R. I com s'integra l'ensenyament del català en els diferents graus i postgraus a la UGR? Ens ho podries explicar una mica?

L. El català s'ofereix com a assignatura dins dels graus de llengües. Tenim un sistema una mica peculiar d'assignatures que anomenem *obligatòries-optatives*. Això significa que els estudiants han de triar una llengua entre diverses opcions com català, portuguès, gallec, etc., i n'han de cursar obligatòriament una d'aquestes. És cert que no arribem al nivell que voldríem. Si el català fos llengua *minor* aniríem més enllà.

R. S'organitza també així a la Facultat de Traducció?

L. Allà el català entra dins del mòdul de terceres llengües. En aquest mòdul hi ha de tot, del suec al català, passant per l'irlandès o l'hongarès, per exemple. Tenim quatre assignatures de català i hi ha una bona acollida, amb un bon nombre d'alumnes matriculats cada any. Allà no hi faig classes per no superar el nombre de crèdits que puc impartir, però hem arribat a tenir més de quaranta estudiants a 1r de català, quan el límit per a les terceres llengües és de vint estudiants. A Traducció hem demanat més d'una vegada que ampliïn aquest límit, però en aquella facultat és impossible perquè les terceres llengües s'han de repartir un poc. En canvi, el límit no existeix a la Facultat de Filologia, on aquest any també hi ha més de quaranta estudiants, que és un bon nombre.

R. Els alumnes comencen amb un nivell inicial? I quin nivell assoleixen al final del curs?

L. Tots els alumnes comencen des de zero. A la Facultat de Traducció, així com a la de Lletres, els estudiants tenen un nivell B2 en acabar els cursos. Jo estic intentant ampliar les assignatures a la Facultat de Lletres amb un tercer nivell de català, que seria un C1, i arribar al C2 al segon semestre, però això depèn de la gestió universitària i dels pressupostos econòmics. Es tractaria d'impartir Català Avançat 1, Català Avançat 2 i una segona literatura. És a dir, hi hauria la Literatura Catalana 1, que jo imparteixo ara, i després al segon semestre una Literatura 2. Això està demanat i en estudi. Ho han de discutir entre l'Institut Ramon Llull i la UGR per plantejar-se obrir o ampliar el nombre d'assignatures. Els gestors sempre diuen que són coses que s'han d'estudiar, que hi estan oberts, però ja ho veurem. A la Facultat de Traducció, vaig mantenir una reunió el curs passat amb el degà i vaig comprovar que de moment només tindrem les quatre assignatures actuals, perquè incorporar-ne més vol dir canviar tot el pla docent, cosa que significaria obrir un «llibre blanc».

R. Com és la metodologia d'ensenyament a les dues facultats? És diferent?

L. La metodologia és similar. Ens centrem a desenvolupar les competències orals i escrites, tot el reguitzell que cal tenir després de quatre nivells de català fins al B2, per poder parlar, conversar, i escriure en català. El problema principal és que els estudiants no tenen gaire exposició al català fora de classe, cosa que dificulta la pràctica contínua de la llengua. Ho veig per exemple en el Català Intermedi 1 i 2 que imparteixo, que significa 4 hores a la setmana de classe: els alumnes surten de classe i no senten parlar català. Només el parlen o senten parlar-lo o l'escriuen durant les hores de classe.

No és el mateix que dintre del territori, on, si tu no saps català i estàs començant a estudiar la llengua, surts al carrer i vas a una cafeteria o vas a una festa, o veus la televisió, i hi pots estar en contacte. (De fet, veure la televisió no és un bon exemple, perquè els estudiants actuals no veuen la televisió, sinó que miren les sèries i les pel·lícules, tot, per l'ordinador.) Per això, intentem complementar la docència amb activitats acadèmiques i culturals, com conferències, recitals i clubs de lectura. És a dir, per conèixer el català més enllà de l'aula procurem sempre tenir activitats fora de l'aula.

R. Ens podries donar exemples d'aquestes activitats?

L. Per exemple, ara que ens acostem a Sant Jordi, aquest any organitzem una conferència sobre Vicent Andrés Estellés en català, aprofitant que és l'any d'aquest autor. La farà un

Imatge 2. Pòsters de difusió d'activitats culturals sobre la literatura catalana a la Universitat de Granada

Font: <https://canal.ugr.es/evento/sant-jordi-en-granada-recital-de-poesia-recitada-y-musicada-estelles-de-mano-en-mano/> i <https://canal.ugr.es/evento/sant-jordi-en-granada-conferencia-vicent-andres-estelles-velas-vientos-y-barrancos/>

Imatge 3. Pòster de les Jornades de Formació per al Professorat d'Estudis Catalans d'Universitats i Altres Centres d'Espanya i Portugal

Font: https://docs.llull.cat/IMAGES_2/programa-jornades-professorat-granada.pdf

professor universitari, Rafael Roca, i anirà seguida d'un recital de música i poemes preparat pels lectors, també sobre Estellés (Imatge 2).

Igualment, ara els lectors han preparat un club de lectura amb l'escriptora Tina Vallès. Estan en contacte amb els altres lectors d'Espanya i fins i tot de Portugal, i volen crear un club de lectura en línia entre tots els estudiants de català de totes les universitats. Els lectors fan una molt bona tasca, es relacionen amb els altres professors visitants de les universitats espanyoles i procurem que les activitats siguin comunes. En la xerrada amb la mateixa escriptora, Tina Vallès, els estudiants hauran de participar-hi fent-li preguntes. Aquestes activitats ajuden els estudiants a conèixer la llengua i la cultura catalanes fora de l'aula.

A propòsit de les Jornades de Formació per al Professorat d'Estudis Catalans d'Universitats i Altres Centres d'Espanya i Portugal, coorganitzades amb l'Institut Ramon Llull, que vam tenir a començaments de desembre [2023], els estudiants de Traducció van preparar una ruta artística guiada pels monuments de la ciutat per a tots els professors que van venir a Granada. Els professors visitants la van concebre perquè els estudiants l'expliquessin als professors que venien a les jornades (Imatge 3).

R. La UGR és també una seu important per als exàmens de certificació de català. Com es concreta aquesta activitat?

L. Sí, la UGR és seu fora del domini lingüístic per treure's el Certificat Internacional de Català des del 2002. Amb més de 200 persones inscrites per a les proves d'aquest any, és una bogeria. De fet, l'any passat vam tenir més de 300 persones, que venien no només de Granada i de la resta d'Andalusia, sinó també del País Valencià o de les Illes, per exemple. Som seu de l'examen pel conveni que tenim amb l'Institut Ramon Llull. Evidentment no corregim, administrem les proves amb la presència del mateix Institut, que és necessària sobretot amb aquesta quantitat de gent.

R. Si tornem a l'ensenyament de la llengua, ens podries explicar una mica quins són els mètodes i materials que es fan servir?

L. Mira, com a mètode de català fins ara fèiem servir el *Veus* en tots els nivells, *Veus 1, 2, 3, 4*, tant el llibre d'alumne com el llibre d'exercicis. Ara els professors visitants han canviat i tenen un manual que es diu *A punt*, que és més actual. Però quan jo era estudiant de català, la meua professora feia servir el *Digui, digui*.

R. I si pensem en els protagonistes de l'ensenyament i aprenentatge, quin perfil solen tenir els aprenents que s'interessen pel català a Granada?

L. El perfil ha canviat. Quan vaig començar a fer classes de català, els meus estudiants tenien un perfil clar: tenien alguna relació amb Catalunya perquè els seus pares o els avis hi havien treballat i continuaven a Catalunya vivint-hi o havien tornat a Andalusia. Ara ja no tant, hi ha un interès més filològic perquè saben que és una llengua de l'Estat. Hi ha gent que sí que té alguna relació amb Catalunya, però normalment són estudiants de Filologia, que estudien català com a assignatura entre la panòpia d'assignatures d'idiomes que se'ls ofereixen.

Després, trobes gent que té un xicot de València o una xicota de Barcelona, o de vegades també els interessa fer un Sèneca [programa d'intercanvi estatal] a Catalunya, o hi volen fer l'especialització de Traducció i volen marxar amb uns coneixements bàsics de català. Són uns interessos més filològics. Saben que si estudien a Catalunya els ensenyaran i tindran classes en català, i volen comptar amb uns coneixements previs. Totes aquestes coses els empenyen un poc a triar l'assignatura de català, vaja.

R. I casos de gent que vol anar a treballar a Catalunya o a les Illes Balears, per exemple?

L. Sí, de fet, això és el primer que diuen: «Vull treballar a Catalunya o presentar-me a unes oposicions a Catalunya o a València o a les Illes Balears, i sé que em demanaran la llengua catalana, perquè és un requisit». Ara els estudiants són més pràctics per a qüestions com els

estudis o la feina. Saben que en el futur, si volen traslladar-se a una comunitat bilingüe o que tingui la llengua catalana com una llengua pròpia, han de saber català per poder integrar-se a l'Administració catalana.

R. Ampliant una mica la mirada, com creus que afecta el context globalitzat a l'ensenyament del català?

L. La globalització i les noves tecnologies hi han tingut un gran impacte. Les xarxes socials i internet permeten que els estudiants interactuïn amb parlants de català d'arreu del món. No cal que siguin catalans ni a Catalunya. Tot i que l'anglès continua sent la llengua dominant, el català, també ha anat guanyant presència a les xarxes. El català hi té, dintre les llengües minoritzades, molta presència. No hem de parlar d'una llengua minoritària, sinó de llengua minoritzada, fet que es relaciona amb qüestions de tot tipus, sobretot polítiques.

Jo sé que, des de Catalunya, el Govern intenta que el català tingui més presència a les institucions europees. Crec que això és un pas endavant. Si s'arriba a aconseguir, serà molt important per a l'estabilització i per a la mateixa fortalesa del català com a llengua. Si no, continuarà sent una llengua minoritzada. Crec que s'ha de tenir més presència a les institucions, no només a les universitàries, que ja sé que n'hi ha, sinó també a les polítiques. Però l'intent que la presència sigui més rellevant sempre topa amb les institucions.

R. Parlant de les noves tecnologies i la interconnexió constant, has esmentat que l'anglès sempre té avantatge en aquest camp. Tanmateix, creus que les noves tecnologies poden jugar a favor del català?

L. Les noves tecnologies juguen molt a favor del català i de l'ensenyament de qualsevol llengua. Nosaltres les fem servir per ensenyar català, i és importantíssim, sobretot si tenim en compte que els estudiants actuals, de divuit, dinou o vint anys, han nascut en l'era digital. Tot i que jo em considero analògica, he hagut d'adaptar-me perquè ells viuen en un món digital i nosaltres hem de tenir-ho en compte. Si volem connectar amb els estudiants, hem de parlar el seu llenguatge tecnològic. Si no, els avorriríem en tots dos sentits, el d'*aborrecer* i el d'*aburrir*.

R. Com es reflecteix això en la vostra metodologia d'ensenyament?

L. No podem ensenyar d'una manera passiva. Hem d'aprofitar internet per accedir a pel·lícules, veure TV3, llegir diaris i fer parelles lingüístiques amb estudiants d'altres universitats, activitat de la qual també s'encarreguen els professors visitants. Així, els estudiants veuen que el català és una llengua viva, útil en situacions globals i digitals. Els professors joves, d'entre vint i trenta anys, estan molt a prop dels estudiants per edat i comparteixen el mateix món digital. Per a mi, potser és una mica més difícil posar-me al dia en tots aquests temes, però és una qüestió d'ètica professional i d'interès personal que els estudiants vegin que el català és un vincle, no només entre ells o entre la població catalana i ells, sinó també un vincle universal i global.

R. Ens pots parlar de la teva experiència ensenyant literatura catalana en aquest context?

L. A les meves classes de literatura catalana contemporània, començant pel segle XIX, intento que els estudiants vegin que té relacions amb altres literatures del món. La primera pregunta que els faig al principi és què coneixen de la literatura catalana, i no en tenen ni idea. Tant si parlo de simbolisme com del que sigui jo els explico que la literatura catalana no està aïllada i poden relacionar-la amb la literatura francesa, italiana, espanyola, etc. És a dir, no està encapsulada, té relacions amb les altres literatures del món, i no només al segle XIX o XX. El que passa és que has d'explicar moltes coses, perquè, per exemple, hi ha una guerra civil pel mig, una dictadura... i ho han d'entendre. Jo procuro que vegin que és una literatura tan important com altres literatures europees, malgrat les dificultats històriques com la Guerra Civil i la dictadura.

Imatge 4. Publicitat del recital poètic de Joan Margarit organitzat a la Universitat de Granada

Recital poético de

JOAN MARGARIT

Presentan:

Luís García Montero
(Catedrático de Literatura Española de la UGR)

Lourdes Sánchez Rodrigo
(Prof.ª Titular de Filología Catalana de la UGR)

18 de mayo
12,30 h.
Aula 15
Facultad de Filosofía y Letras

Dpto. de Filologías Románicas: Área de Filología Catalana
Dpto. de Literatura Española

Font: <https://romanicas.ugr.es/sites/dpto/romanicas/public/inline-images/Diapositiva1-2.jpg>

R. Hi ha alguna altra cosa que vulguis comentar sobre les relacions entre la cultura catalana i Granada, especialment a la universitat?

L. Granada sempre ha tingut molt bona relació amb la cultura catalana, des del segle IX i sempre, també fora de la universitat. Des de la generació del 98, quan artistes com Rusiñol i Casas venien aquí a pintar, fins a la relació de Lorca amb els avantguardistes catalans, la connexió amb la cultura granadina ha continuat. Molts escriptors catalans i poetes andalusos, especialment granadins, han mantingut una amistat i col·laboració estretes. Ara mateix hi ha editorials poètiques aquí que publiquen llibres de poetes catalans traduïts per escriptors granadins o andalusos. Aquesta relació cultural entre Barcelona i Granada és una tradició que ve de lluny i continua.

Aquí hi ha molta receptivitat a la literatura catalana a la universitat i entre les elits culturals, entre la població més o menys preparada, culturalment parlant. Així, quan va venir Joan Margarit a fer un recital dels seus poemes, la sala es va omplir de gom a gom. Granada és una ciutat universitària, que és la seva primera empresa. Els interessos per la cultura catalana són grans. Hi ha coneixements i s'han establert sempre bones relacions, de fa temps. Aquesta tradició es manté i afavoreix també els estudis (Imatge 4).

R. Si repassem les dimensions que afecten l'ensenyament i l'aprenentatge del català a Granada, val la pena parlar del tema de la «qüestió catalana», un aspecte polític i social que en els últims anys ha estat especialment rellevant. Tot aquest tema us ha afectat l'ensenyament de la llengua, tant pel que fa a l'alumnat com als continguts, l'entorn acadèmic o l'entorn personal? Hi va haver moments de molta tensió.

L. Sí, hem viscut moments de tensió, sobretot durant els anys més intensos del procés català. Però pel que fa a la gestió administrativa, no ha tingut cap rellevància ni impacte perquè som una universitat i el que pensi cada persona és cosa seva. Els estudiants ens han preguntat i els

professors visitants han viscut també aquesta tensió. De tota manera, no és gaire per part dels estudiants, que estan, la majoria, molt poc polititzats. Jo els pregunto a classe: «Seguiu el problema català, seguiu la qüestió catalana?». I la primera cosa que em diuen és: «De política, no volem parlar-ne». Realment és així.

Pel que fa als professors, si volen rebre el meu consell, jo sempre els aconsello que, tot i que tinguin la seva opinió, no poden fer un míting a classe. I si durant uns anys viuen a Granada com a professors de català, doncs han de saber jugar en aquesta situació. Ara ja està tot més tranquil, però vull destacar que els anys del procés, en què fins i tot hi va haver enfrontaments, mai no n'hi va haver entre persones de la universitat, ni professors ni estudiants.

Som persones adultes i podem parlar entre nosaltres del que ens ha passat, si hi estem d'acord o no. Però d'una manera molt relaxada. Segons amb qui parlis, parles amb més confiança i més fluïdesa del tema, o simplement no el toques.

A mi en concret no m'agraden les baralles i no m'agrada enfadar-me amb la gent. Faig una defensa del català, de la cultura catalana, de l'ensenyament del català. I crec que s'hauria de fer una cosa que mai no s'ha fet al nostre país: tenir present l'ensenyament del català i donar l'oportunitat que els nostres infants estudiïn català, com estudien anglès o francès o la llengua que sigui, des dels primers anys de la primària. Si arribéssim a aquesta «normalització lingüística» al país, les coses serien diferents. Arribaríem a un estat diferent, a una situació normalitzada que no tenim. Em sap greu que aquesta situació lingüística, la riquesa que tenim entre tots a l'Estat, no l'aprofitem. Seria un enriquiment en tots els sentits.

Però la història espanyola és la que tenim, complicada, la història dels moments històrics. I queden encara generacions de gent que ha viscut la Guerra, la postguerra... És complicat des del punt de vista social. Si les noves generacions (les futures generacions que tindran el poder polític, psicològic, les elits de la societat) comencessin a tenir un ensenyament de la cultura catalana des de petits, arribarien a grans i no es plantejarien els problemes actuals. Crec que hauríem d'arribar-hi en el futur, de mica en mica.

R. Passant als teus interessos més personals, sabem que investigues sobre literatura catalana. En què et centres més concretament?

L. Pertanyo a dos grups de recerca, un a la Universitat de Girona i l'altre a la Universitat de Barcelona. M'he especialitzat en modernisme català i en la figura de Santiago Rusiñol. He escrit un llibre sobre Rusiñol a Granada que he fet per als granadins, perquè vegin que un pintor català de la categoria de Rusiñol va fer unes quantes visites a Granada i va canviar no només la pintura i la literatura catalana, sinó també la literatura espanyola i, en concret, la literatura i la pintura de Granada. Es diu *La poética de los jardines. Santiago Rusiñol en Granada* [2024].

M'he especialitzat molt en aquestes relacions culturals catalanocastellanes, de finals del XIX i principis del XX, i en literatura contemporània. He publicat bastant sobre Joan Vinyoli, que és un poeta que m'interessa molt. I tinc pendents dos o tres articles sobre Maria Mercè Marçal. És a dir, soc més de literatura contemporània, sobretot especialitzada en el modernisme, i darrerament més en la poesia després de la Guerra, amb Joan Vinyoli, Marçal i d'altres.

R. Els teus estudiants, els que comencen a estudiar català des de zero, pot ser que alguns acabin investigant sobre aspectes de llengua o literatura catalanes? Com es desenvolupa aquest procés?

L. Sí, especialment els estudiants de literatura. De moment encara no n'hi ha cap que hagi presentat el treball de fi de grau (TFG) sobre un tema així, però aquest curs almenys dos o tres estan pensant en la possibilitat de fer el TFG sobre temes de literatura catalana, en concret sobre Maria Mercè Marçal. Ells ho han plantejat i hem de veure com es concreta. Això no és comú entre els estudiants de llengua, perquè sovint estan més enfocats a la seva llengua principal, com l'anglès o el francès. En tinc dos que m'estan comentant que volen investigar sobre autors catalans.

R. En general, has parlat de les assignatures de llengua i les de literatura. Com es planteja la relació entre literatura i l'ensenyament del català com a llengua estrangera a Granada? La literatura apareix a les classes de llengua?

L. Jo procuro que hi aparegui. Intento que sigui un complement a l'ensenyament de la llengua. Els dic que una llengua forma part d'una cultura, i n'han de conèixer els trets culturals i els escriptors. Procuro que llegeixin textos de literatura catalana com a exercici de llengua. Ara, per exemple, celebrarem Sant Jordi en l'any Estellés llegint i fent exercicis de llengua sobre poemes seus. És a dir, no es tracta tant d'explicar qui és Estellés (fa uns anys va ser Salvador Espriu, després Joan Fuster...), sinó de llegir-lo i entendre'n el cas concret. Això també serveix d'estudi de la llengua catalana.

R. I ho fas ja des dels primers nivells?

L. No, perquè ara no faig classes de primer nivell, faig classes de nivell superior i intermedi. Als meus cursos hi arriben sabent ja una mica de català, podent llegir-lo. El problema és que es volen centrar exclusivament a parlar-lo i jo sempre els dic que una cosa és una escola d'idiomes i l'altra, una universitat. «Jo intentaré ensenyar-vos català perquè el parleu i l'escrigueu, però heu de saber que forma part d'una cultura. Per tant, heu de saber coses de la cultura catalana.» N'han de conèixer des dels elements més senzills, com ara una calçotada o les mones de Pasqua, fins als menys populars: pintors, la literatura, la cultura; és un món que té la seva identitat. I la identitat és lingüística, però també és cultural.

Jo vull que, quan acabin el curs, diguin: «Sé molt poc català, però jo sé que el català forma part d'un món, d'una cultura, que no és una llengua d'estar per casa, sinó que té la seva identitat». Des que vaig començar a fer classes de català, sempre he intentat que tinguin una visió més àmplia de la cultura catalana. Té un vehicle d'expressió, que és la seva llengua, que serveix per expressar tots els mons possibles: el literari, l'artístic, el social, el polític... Qualsevol àmbit de la societat catalana té un vehicle que és lingüístic, i amb això han de veure un món més ampli i han de sentir-lo com a cosa seva, no estranya. Jo crec que haurien d'aconseguir-ho tots els professors de català de fora del territori. Evidentment és el món català, però ells han d'intentar veure que no és una cosa allunyada. També és una manera que s'interessin més pel que estan aprenent, que vegin que és important, que s'hi impliquin.

R. Quin paper penses que pot tenir la literatura com a eina per ensenyar llengua catalana?

L. Quan comencen, és una mica complicat. Al llarg de la meva carrera docent, sempre he intentat que les meves classes tinguessin una presència de la història i de la cultura. Mai no he anat a l'aula per explicar només els pronoms possessius, posem per cas. És la meva obligació i els han d'aprendre, però han de conèixer també el context. I si surt a classe qualsevol text o frase, per exemple de Verdaguier, han de poder situar-lo, saber el que hi ha darrere, perquè una llengua no són només uns signes, són signes que traslladen una visió del món. Per tant, darrere el meu ensenyament i el seu aprenentatge hi ha d'haver aquesta visió del món català. No es tracta només d'explicar quatre regles gramaticals o que parlin millor o pitjor, sinó que vegin que entren en tot un món.

Intento sempre ensenyar un món, ja no tant una llengua, sinó un món que és dintre d'un món global molt complicat, perquè estem vivint en aquest moment una situació molt complicada a Europa i al món en general, però els estudiants han de saber que aquest és un món que és també seu, que l'hem de viure i l'hem de pensar com una cosa que també hem de defensar.

R. Aquesta és una molt bona perspectiva, és un plantejament general que ens serveix com a conclusió per tancar la conversa. Ha estat un plaer parlar amb tu i aprendre més sobre la teva feina a la Universitat de Granada. Moltes gràcies per tots els teus comentaris.